Factors influencing the improvement of the rating system in secondary schools

Ilhama Asadova
Senior researcher of ARTI. E-mail: i.esedova@arti.edu.az
https://orcid.org/0000-0003-1570-0192

Abstract. The article discusses the improvement of the rating system in secondary schools. It is noted that it is expedient to apply a new mechanism based on international experience to improve the rating system in the management of secondary schools.It is noted that the rating system of schools is based on the new academic year's forecasts and action plans and current year reports. Also, the key factors influencing the formation of the table of indicators, which are taken into account during the drawing up of the rating table, are discussed. The quality control system in schools is preferred by applying the method of calculation of the rating.

Keywords: rating system, quality indicators, rating indicators, student body, graduate, forecast, report.

http://dx.doi.org/10.29228/edu.344
To cite this article: Asadova I. (2020) Factors influencing the improvement of the rating system in secondary schools. *Journal of Preschool and Primary Education*, V. 233, Issue IV, pp. 37–54.
Article history: Received – 15.10.2020; Accepted – 22.10.2020

Ümumtəhsil məktəblərində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsinin idarə edilməsi

İlhamə Əsədova
ARTİ-nin böyük elmi işçisi. E-mail: i.esedova@arti.edu.az
https://orcid.org/0000-0003-1570-0192

Annotasiya. Məqalədə ümumtəhsil məktəblərində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsindən bəhs olunur. Qeyd edilir ki, ümumtəhsil məktəblərinin idarə olunmasında reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan yeni mexanizmin tətbiqi məqsədəuyğundur. Məktəblərin reytinq sisteminin yeni tədris ilinin proqnozları və fəaliyyət planları, cari ilin hesabatları əsasında formalaşdığı vurğulanır. Həmçinin reytinq cədvəlinin tərtibi zamanı nəzərə alınan indikatorlar cədvəlinin formalaşmasına təsir göstərən əsas amillərdən söz açılır. Məqalədə ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sisteminin qaydaları hazırlanıb və onun tətbiqi yolları layihə kimi təqdim olunur.

Açar sözlər: reytinq sistemi, keyfiyyət göstəriciləri, reytinq indikatorları, şagird kollektivi, məzun, proqnoz, hesabat.

http://dx.doi.org/10.29228/edu.344
Məqaləyə istinad: Əsədova İ. (2020) Ümumtəhsil məktəblərində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsinin idarə edilməsi. «Məktəbəqədər və ibtidai təhsil», № 4 (233), səh. 37–54.
Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 15.10.2020; qəbul edilib – 22.10.2020

Giriş / *İndroduction*

Təhsilin aktual məsələlərindən biri ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsidir. "Nüfuzlu məktəb" axtarışında olan valideynlər övladı üçün seçim edərkən məktəb haqqında geniş məlumat əldə etməyə çalışırlar. Son onilliyə qədər məktəbin göstəriciləri yalnız məktəb məzunlarının ali məktəblərə qəbulu ilə dəyərləndirilirdisə, indi peşəkar pedaqoji heyət, müəllim-şagird-valideyn üçbucağında yaxşı münasibətlər, zəngin maddi-texniki baza, uğur və

nailiyyətlərin çoxluğu, ictimai nüfuzun səviyyəsi baxımından ön sırada olan məktəblərə şagird axınının çox olması müşahidə olunur. Məktəbin rahat şəraiti, tədrisin keyfiyyəti, müəllimlərin peşəkarlığı, müasir texnologiyaların tətbiqi kimi komponentlərin sistemli şəkildə bir-birini tamamlaması tədrisin keyfiyyətinin və məktəbin reytinqinin yüksəldilməsinə təsir edən əsas amillərdəndir.

"Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda (24 oktyabr, 2013) Fəaliyyət Planı (19 yanvar, 2015) üzrə təhsil müəssisələrində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi məsələsi də nəzərdə tutulmuşdur. Bu baxımdan, digər müəssisələr kimi, ümumtəhsil məktəblərinin də reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar işlər görülmüşdür. Azərbaycan Respublikasında yeni ümumtəhsil məktəblərinin tikintisi, mövcud məktəblərin əsaslı təmiri və müasir tədris avadanlıqları ilə təmin olunması, həmçinin müəllimlik peşəsinin ictimai nüfuzunun yüksəldilməsi, səriştəli müəllimlərin işə qəbulu kimi məsələlər tədqirəlayiqdir. Dövlət səviyyəsində aparılan islahatlar nəticəsində ümumtəhsil məktəblərinin reytinqində yüksələn dinamika müşahidə olunur. Bununla yanaşı, məktəbin reytinq göstəricilərinin yüksək olmasında məktəbi idarəedənlərin rolu danılmazdır.

Əsas hissə / *Main part*

Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi sənədlərində ümumtəhsil məktəblərində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi problemi. Təhsilin inkişafında istiqamətləri əvvəlcədən müəyyənləşdirmək, müsbətyönlü meyillərin inkişafına şərait yaratmaq, neqativ tendensiyaları neytrallaşdırmaq və aradan qaldırmaq məqsədi güdən elmi tövsiyələr işləyib hazırlamaq təhsil siyasətinin əsas istiqamətlərindən biridir. Pedaqoji idarəetmə məsələlərini əhatə edən əsas istiqamət hazırda həyata keçirilən Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi sənədlərində də öz əksini tapır. Keyfiyyətlilik və səmərəlilik "Təhsil haqqında" Qanunun əsas prinsiplərindəndir. Qanunun 9.1. və 9.3. maddələrində təhsilin keyfiyyət səviyyəsinin ölkədə qəbul olunan dövlət təhsil və peşə standartları əsasında formalaşdırılması beynəlxalq və ümumavropa təhsil sisteminin prinsiplərinə uyğundur ["Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu]. Bu, ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi və mədəni inkişafla bağlı tələblərdən irəli gəlir. Qanun təhsilin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsində və qiymətləndirilməsində reytinq sisteminin yaradılmasına şərait yaradır və onu aktuallaşdırır.

Digər normativ-hüquqi sənədlərdən biri olan "Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 5.5. maddəsində ümumtəhsil sahəsində istedadlı uşaq və gənclərin aşkar olunması, inkişafı və dəstəklənməsinə, istedadlı şəxslərin, maddi vəziyyətindən asılı olmayaraq, təhsillərini davam etdirmələrinə təminat verilməsi öz əksini tapmışdır. Bu sənəddə deyilir: "Ümumi təhsil

sistemində baş verən dəyişiklikləri və kurikulumların keyfiyyətini dəyərləndirmək məqsədi ilə ümumtəhsil müəssisələrində ölkə səviyyəli qiymətləndirmə keçirilir" (14.3.) ["Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu]. Bu da təhsilin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsi, uğurların və geriləmələrin aşkarlanması ilə yanaşı, məktəbin reytinqinin müəyyənləşdirilməsi imkanlarını genişləndirir. Həmin sənədin beynəlxalq qiymətləndirmə məsələləri 14.4. bəndində öz əksini tapır. Sənəddə deyilir: "Təhsilin vəziyyəti barədə məlumatlar əldə etmək, nəticələri digər ölkələrin nəticələri ilə müqayisə etmək və ümumi təhsilin inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirmək məqsədi ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) ümumi təhsil müəssisələrinin beynəlxalq qiymətləndirmə proqramlarında iştirakı barədə qərar qəbul edə bilər" ["Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu]. Bu, məktəbin reytinq göstəricilərinə təsir edən amillərdəndir.

Ümumtəhsil məktəblərinin normativ-hüquqi bazasının beynəlxalq təhsil sisteminə uyğunlaşdırılmış variantda təkmilləşdirilməsi, modernləşdirilmiş təlim proqramlarının, təlim resurslarının, dərsliklərin və dərs vəsaitlərinin hazırlanması, respublika miqyaslı müxtəlif tədbirlərin həyata keçirilməsi, çoxsaylı və müxtəlif tipli məktəblərin açılması təhsilin keyfiyyətinin təminatı üzrə yeni sistemin yaradılması ilə yanaşı, məktəblər arasında sağlam rəqabətin yaranmasına təkan verir. Bu proses ümumtəhsil məktəblərinin reytinqi məsələsini aktuallaşdırır. Xüsusən "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda 2016-cu il üçün nəzərdə tutulmuş 3.3.7. nömrəli fəaliyyəti əks etdirən bənddə təhsil müəssisələrinin reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi məsələsi öz əksini tapmışdır. 2017-2019-cu illərdə təhsil tədqiqatçıları tərəfindən təhsil müəssisələrinin reytinqinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı layihələr təqdim olunmuşdur. Həmçinin ümumitəhsil müəssisələrinin reytinq sisteminin göstəriciləri sırasına daxil olan amillər də (3.4.2.) bu sənəddə və təhsil haqqında digər dövlət sənədlərində öz əksini tapmışdır [Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası].

Belə göstəricilərdən biri müxtəlif sahələrdə bacarıq və istedadların aşkara çıxarılması və inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutan tədbirlərdir. "Ümumtəhsil məktəbinin Nümunəvi Nizamnaməsi"nin müəyyən bəndlərində istedadlı uşaqlarla bağlı müəyyən təkliflər nəzərdə tutulur (5.4.4.) ["Ümumtəhsil məktəbinin Nümunəvi Nizamnaməsi"].

Bacarıq və istedadların üzə çıxarılması və inkişaf etdirilməsinin yollarından biri də müsabiqə, yarış, sərgi və s. layihələrin hazırlanması və təşkilidir. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Bakı şəhər Təhsil İdarəsinin Təlimə Dəstək Mərkəzinin fəaliyyətində ümumtəhsil müəssisələrində xüsusi istedadlıların fərdi təhsil və inkişaf proqramlarının müəyyənləşdirilməsi, onların fərdi plan əsasında tədris prosesi və kurikulumdan kənar məşğuliyyətlərinin təşkili mexanizmlərinin

yaradılması, elm, incəsənət və idmanın ayrı-ayrı sahələri üzrə xüsusi yarışlar, müsabiqələr, sərgilər, layihələr, fənn olimpiadaları vasitəsi ilə aşkar edilməsi, onların istedad və qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi məsələləri öz əksini tapmaqdadır.

Ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsinə təsir edən normativ-hüquqi sənədlər sırasına Təhsil Nazirliyinin 28 noyabr, 2011-ci il tarixli, 1872 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş "Ümumi təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin dövlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğunluğunu müəyyənləşdirən meyarlar" sənədinə əsasən təhsil müəssisəsinin təhsil standartlarına uyğunluğunu qiymətləndirmək üçün akkreditasiya komissiyası onun fəaliyyətini aşağıdakı 9 istiqamət üzrə təhlil edir:

- Müəssisənin fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi təminatı
- Müəssisənin idarə olunması
- Təhsil proqramlarının yerinə yetirilməsi vəziyyəti
- Müəssisədə təlim-tərbiyə işinin təşkili
- Müəssisənin kadr təminatı
- Müəssisədə metodik xidmətin təşkili
- Müəssisənin beynəlxalq əlaqələri
- Müəssisənin maddi-texniki bazası
- Müəssisənin tibbi və sosial-məişət şəraitinin vəziyyəti

Bu sənəd məktəbin son beş il ərzində inkişafı və fəaliyyətinin əsas göstəricilərinin dinamikasının izlənməsinə imkan verir. Son beş ildə pedaqoji kadrların ixtisaslarının artırılması və yenidən hazırlanması işinin təşkili, təhsilalanların fənn olimpiadalarında, müsabiqə və yarışlarda iştirakı, əldə etdikləri nəticələr, mənimsəmə səviyyəsinin nəticəsi olaraq akkreditasiya komissiyasının keçirdiyi test sorğularının nəticələri kimi göstəricilər də nəzərdə tutulur. Həmin sənəddə məktəbin fəaliyyəti, bütövlükdə yuxarıda qeyd olunmuş istiqamətlər üzrə göstəriciləri standartın tələblərinin 81-100%-nə uyğun gəldikdə "Dovlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğundur", 61-80%-nə uyğun gəldikdə "Dovlət təhsil standartlarının tələblərinə əsasən uyğundur", 60%-dən (60% də daxil olmaqla) az olduqda "Dovlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğun deyildir" kimi qiymətləndirilir ["Ümumi təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin dövlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğunluğunu müəyyənləşdirən meyarlar"].

2016-cı il, 6 dekabr tarixli fərmanla təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivləri üzrə Strateji Yol Xəritəsi"nin 7.3.1. maddəsində təhsilin bütün pillələrində keyfiyyətin yüksəldilməsi (7.3.1.) nəzərdə tutulur, ölkənin dayanıqlı inkişafını təmin etmək məqsədi ilə insan kapitalının formalaşdırılması və ondan səmərəli istifadə (7.3.2.) əsas istiqamət hesab olunur və bu istiqamətdə təşəbbüslər dövlət tərəfindən dəstəklənir [Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivləri üzrə Strateji Yol Xəritəsi].

"Ümumi təhsili xüsusi nailiyyətlərlə başa vuran məzunların qızıl və ya gümüş medallarla təltif olunması, məktəbin müasir təlim texnologiyalarının tətbiqi üzrə layihələrdə, habelə digər inkişafyönümlü innovativ təhsil proqramlarında və olimpiadalarda iştirak etməsi məktəblərin reytinq sisteminin göstəricisilərindən hesab oluna bilər. Ümumi təhsili xüsusi nailiyyətlərlə başa vuran məzunların qızıl və ya gümüş medallarla təltif olunması "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu (19.8) və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il, 14 yanvar tarixli 8 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Ümumi təhsili xüsusi nailiyyətlərlə başa vuran məzunların qızıl və ya gümüş medalla təltif olunma Qaydası»na əsasən icra edilir.

Ümumtəhsil məktəbinin reytinqinə təsir edən amillər. Rəqabət – reytinq sisteminin formalaşmasına təsir edən amillərdəndir. Digər müəssisələr kimi, ümumtəhsil məktəblərinin də reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müəyyən işlər görülmüşdür. Belə ki, Azərbaycan Respublikasında yeni ümumtəhsil məktəblərinin tikintisi, mövcud məktəblərin əsaslı təmiri və müasir tədris avadanlıqları ilə təmin olunması kimi xeyli işlər həyata keçirilmişdir. Bu da məktəblərin reytinq göstəriciləri sırasına daxil olan maddi-texniki bazanın təkmilləşdirilməsi deməkdir. Aydın məsələdir ki, güclü maddi-texniki baza təlimin təşkilinə ciddi təsir göstərir. Yeni tip məktəblərin tikintisi, əsaslı təmir işləri, müasir təlim resursları ilə təminat, məktəblərin kompüterləşdirilməsi və informasiya şəbəkələrinə qoşulması, kitabxanaların zənginləşdirilməsi, elektron kitabxana, məktəblərdə fəaliyyət göstərən iaşə obyektlərinin müasirləşdirilməsi kimi xidmətlərin müasir tələblərə uyğun təşkili məktəblərdə reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsini sürətləndirir.

Reytinq göstəricilərinə təsir edən respublika səviyyəli tədbirlərdən biri də müəllim hazırlığının təkmilləşdirilməsidir. Yüksək hazırlıqlı müəllimlərin işə qəbulunu, həmçinin fəaliyyətdə olan pedaqoji kadrların hərtərəfli inkişafını təmin edə biləcək dəstəkləyici mühitin yaradılması və stimulun artırılması, müəllimlik peşəsinin ictimai nüfuzunun yüksəldilməsi baxımından əhəmiyyətlidir. Öyrədici, təkmilləşdirici, inkişafetdirici mühitin təşkili və idarə olunması təhsil xidmətlərinin səviyyəsinin artırılması ilə yanaşı, məktəblərin reytinq göstəricilərinin dinamikasına təsir edən vasitələrdəndir.

Ölkə prezidenti tərəfindən zaman-zaman imzalanan sərəncamlarda insan kapitalının inkişafına böyük önəm verilir. Aparılan islahatlar ümumtəhsil məktəblərinin reytinqinin dinamik inkişafına təsir göstərir. Ümumtəhsil məktəblərinin və müəllimlərin fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə qrant layihələrinin tətbiqi, pedaqoji mühazirə müsabiqələri və s. işlər davam etdirilir. Müəllimlərin bu layihələrə cəlb olunması onların fəaliyyətinin stimullaşdırılması ilə yanaşı, ümumi inkişafı üçün də əhəmiyyətlidir. Layihələrin

iştirakçısı olmaq onları öz üzərində çalışmağa, baza biliklərinin zənginləşdirilməsinə, əlavə biliklər əldə etməyə yönəldir. Elmi, metodiki və psixoloji hazırlıqlı müəllimlərdən təşkil olunmuş pedaqoji kollektivdə, təbii ki, təhsilin keyfiyyəti yüksəlməklə yanaşı, sağlam rəqabət də yaranacaq. Nəticə etibarı ilə, reytinq sisteminin təkmilləşməsinə də zəmin formalaşır.

Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi əsas reytinq göstəricilərindən biridir, lakin burada söhbət yekun nəticədən gedir. Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsindən danışarkən milli və beynəlxalq qiymətləndirmənin nəticələri diqqəti cəlb edir. Təhsilin keyfiyyətini ölçmək məqsədi ilə respublikamızın məktəbliləri beynəlxalq səviyyədə müxtəlif məzmunlu qiymətləndirmə proqramlarına cəlb olunurlar. Beynəlxalq qiymətləndirmə təşkilatlarının tədqiqatlarında şagirdlərimizin bacarıqlarının yoxlanılması və nəticələrin uğurlu olması ölkəmizin təhsil sisteminin reytinqinin artmasına təsir göstərir. Həmin qiymətləndirmələrin nəticələri məktəblərarası sağlam rəqabət yaratmaqla məktəbin göstəricisi hesab olunur. Şagird nailiyyətlərinin beynəlxalq qiymətləndirmə proqramları çərçivəsində qiymətləndirilməsi etibarlı mənbə hesab olunur. PİSA (Program for International Student Assessment – Şagird Nailiyyətlərinin Beynəlxalq Qiymətləndirilməsi Proqramı), TIMSS (Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmə Proqramı) və PIRLS (Oxu bacarıqlarının keyfiyyətini tədqiq edən Beynəlxalq Qiymətləndirmə Proqramı) belə qiymətləndirmə təşkilatlarındandır. PİSA – təhsildə beynəlxalq keyfiyyət indikatorları kimi qəbul olunur, müxtəlif ölkələrdən olan 15 yaşlı şagirdlərin həyati bacarıqlarının, oxu, riyaziyyat və təbiət elmləri üzrə bacarıqlarının, eyni zamanda müxtəlif tipli problemləri həlletmə qabiliyyətlərinin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə aparılır. PİSA - təhsildə beynəlxalq keyfiyyət indikatoru kimi qəbul olunur, müxtəlif ölkələrdən olan 15 yaşlı şagirdlərin oxu, riyaziyyat və təbiət elmləri üzrə əldə etdikləri bilik və bacarıqaların sosial mühitlə əlaqəsi zamanı tətbiq etmə səviyyəsini müəyyən etmək məqsədi ilə təşkil edilir.

TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) riyaziyyat və təbiət elmləri üzrə orta təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə tətbiq olunan beynəlxalq qiymətləndirmə proqramıdır. Dörd ildən bir IV və VIII sinif şagirdləri arasında həyata keçirilən bu proqram 1995-ci ildən fəaliyyətə başlayıb. Azərbaycan 2010-cu ildən başlayaraq TIMSS-in IV siniflər üzrə sınaq tədqiqatlarında iştirak edib.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) oxu və qavramanın keyfiyyətini tədqiq edir. Şagirdlərin Təhsil Nailiyyətlərinin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiya (İEA) tərəfindən həyata keçirilir. TIMSS və PIRLS proqramları üzrə məktəb rəhbərləri, müəllimlər, həmçinin, şagirdlər arasında sorğular aparılır. Ölkənin təhsil sisteminin reytinqi qiymətləndirilərkən bu sorğuların nəticələri də nəzərə alınır. Azərbaycanın 2006-cı ildən iştirak etdiyi PISA müxtəlif ölkələrin orta məktəb şagirdlərinin oxu, riyaziyyat və təbiət

elmləri üzrə bacarıqlarının, eyni zamanda müxtəlif tipli problemləri həlletmə qabiliyyətlərinin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə aparılır. TIMS və PIRLS beynəlxalq qiymətləndirmə proqramları təhsilalanları yaşına görə yox, kurikulum standartlarına görə qiymətləndirir.

Beynəlxalq qiymətləndirmə ölkənin təhsil səviyyəsini digər dövlətlərin təhsil sistemi ilə müqayisə etmək imkanı yaradır. Milli qiymətləndirmənin tətbiqi isə təhsil sahəsində perspektivlərin müəyyənləşdirilməsinə xidmət edir. Ümumtəhsil məktəblərində IX və XI siniflərin səviyyəsi üzrə şagirdlərin attestasiyası da bu qəbildən olan qiymətləndirmədir. Bu imtahanların nəticələrinə əsasən, demək olar ki, ümumtəhsil məktəblərində şagird nailiyyətlərinin müvəffəqiyyət və keyfiyyət faizi müsbət irəliləyişlərin olduğunu sübut edir.

Ümumtəhsil məktəblərinin reytinqinin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə həmin imtahanların təşkili şəraitinin yüksəldilməsi istiqamətində müəyyən tədbirlər həyata keçirilir. Milli qiymətləndirmənin nəticələrinin hesaba alınması 2018-2019-cu tədris ilinə qədər məktəbin inkişaf dinamikasının müəyyənləşdirilməsi, məzunun şəhadətnamə və attestat qiymətlərinin yazılmasına təsir edirdi. 2019-cu ildən başlayaraq, ali və orta ixtisas məktəblərinə tələbə qəbulunda buraxılış imtahanlarının nəticələrinə əsaslanılır. Belə ki, IX sinif buraxılış imtahanlarının nəticələri əsasında kolleclərə tələbə qəbulu aparılır. Artıq əvvəlki illərdə olduğu kimi, kolleclərə qəbul üçün əlavə imtahan verməyə ehtiyac olmur. Ali məktəblərə qəbul zamanı isə XI sinif buraxılış imtahanlarının nəticələri ilə ali məktəblərə qəbul imtahanlarının nəticələri toplanır, ümumi nəticə əsasında ali məktəblərə qəbul prosesi həyata keçirilir. Bu proses, dolayısı ilə, kolleclərə və ali məktəblərə qəbul nəticələrinin mərkəzləşmiş qaydada təşkil olunmuş milli qiymətləndirmənin göstəricisi olur. Yəni IX və XI sinif şagirdlərinin attestasiyası (buraxılış imtahanları) zamanı onların əldə etdikləri nəticə tələbə qəbulu prosesini tənzimləyir. Başqa sözlə, kolleclərə tələbə qəbulu tam, ali məktəblərə tələbə qəbulu isə qismən ümumi təhsil məktəblərinin buraxılış imtahanlarına əsaslanır. Aydındır ki, imtahanlarda yüksək nəticə göstərən hər şagird ya kollecə, ya da ali məktəblərə ixtisas seçimi edəcək. Deməli, ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sistemini müəyyənləşdirmək üçün milli qiymətləndirmənin nəticələrinin nəzərə alınması vacibdir. Əslində, ümumitəhsil məktəblərinin məqsədi abituriyent hazırlığı deyil. Ümumtəhsil məktəbi icbari ümumi təhsili həyata keçirir, vətəndaşların təhsil haqqında konstitusiya hüququnun təmin olunmasını təşkil edir. Məktəbin vəzifəsi dövlət qarşısında öz məsuliyyətini dərk edən, qərarlar qəbul etməyi bacaran, müstəqil, yaradıcı düşünən, sağlam həyat tərzinə malik, milli və ümumbəşəri dəyərlərə, dövlət maraqları və azərbaycançılıq məfkurəsi əsasında formalaşan vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirməkdir. Ümumtəhsil məktəbi sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsini təmin edir, təhsilalanları ictimai həyata və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlayır, məzunlara dövlət təhsil sənədinin

verilməsi ilə başa çatır. Ona görə də ümumtəhsil məktəblərində reytinq sisteminin göstəriciləri ali məktəblərə qəbul nəticələri deyil, bu tələblərə cavab verə bilən göstəricilərlə müəyyən olunur. Həmçinin milli və beynəlxalq qiymətləndirmənin nəticələri, olimpiadaların, müsabiqə və yarışların nəticələri əsas götürülür.

Ölkəmizdə keçirilən müsabiqələr, fənn olimpiadaları və bilik yarışmaları istedadlı şagirdlərin aşkar olunması, tanıdılması və onların potensiallarının inkişafına yönəlmişdir. Şagirdlərin elmi və bədii yaradıcılığı, təsviri incəsənət müsabiqələrində, idman yarışlarında, milli bayramlar və müxtəlif tədbirlərdə iştirakı və nailiyyətləri ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sistemində yüksək pillə tutmasına təsir edən amillərdəndir. Əhatə dairəsinə görə olimpiada, yarışlar, müsabiqələr, əsasən, beynəlxalq və ölkə miqyasında keçirilir, elmi, bədii yaradıcılıq, idman və s. sahələri əhatə edir. Məktəblilərin olimpiadalarda iştirakına marağın artırılması məqsədi ilə çoxsaylı tədbirlər təşkil olunur. Respublika fənn olimpiadalarının qaliblərinə müvafiq ixtisaslar üzrə ali təhsil müəssisələrinə imtahansız qəbul olunmaq imkanı verilir. Beynəlxalq olimpiadaların qalibləri isə istənilən ixtisas üzrə universitetə imtahansız qəbul olunacaqlar. Son illər ali məktəblərə qəbul sahəsində həyata keçirilən müəyyən dəyişikliklər ümumitəhsil məktəblərində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsinə yönəlir.

Azərbaycan Respublikasında Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyası istedadlı uşaqların müəyyən edilməsi və onların inkişafına yönəlmiş bir sıra mühüm hədəfləri özündə əks etdirir. Bədii yaradıcılıq festivallarının, yarış və müsabiqələrin təşkili, şagirdlərin asudə vaxtının səmərəli təşkili istedadların aşkar olunması baxımından əhəmiyyətlidir [Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası]. 2015-ci ildə Azərbaycan məktəbliləri üçün nəzərdə tutulmuş "Olimpiya Hərəkatı" adlı kütləvi idman proqramı Bakı şəhərinin 400-ə yaxın orta ümumtəhsil məktəbində təhsil alan 50 mindən çox şagirdi yüngül atletika, velosiped idmanı, basketbol və badminton idman növləri üzrə fiziki fəaliyyətə cəlb etdi.

Bədii yaradıcılıq sahəsində də çoxsaylı müsabiqələr keçirilmişdir. Müxtəlif mövzuları əhatə edən esselər, şeir və mahnı müsabiqələri, rəsm sərgiləri şagirdlərin istedadlarının inkişafına xidmət edir [Baharlı M., Quliyev A. Dünya təhsil sistemi. Bakı, 2002].

Məktəblilərin bu yarış və müsabiqələrdə iştirakı təhsil aldıqları məktəb tərəfindən dəstəklənir. Müsabiqə və ya yarışın iştirakçısı həmin məktəbi təmsil edir və onun nailiyyətləri məktəbin reytinq sistemində yerinin yüksəlməsinə təsir göstərir.

Bütün bunları nəzərə alaraq, reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsində, hesab edirəm ki, iki istiqamət əsas götürülməlidir:

• beynəlxalq qiymətləndirmə ilə təsdiqlənmiş bilik keyfiyyətini təmin etmək; (Beynəlxalq qiymətləndirmələrdə iştirakla yanaşı müsabiqə, yarış və

olimpiadalardakı iştirak və qazanılan nəticələri nəzərdə tuturam)
• milli təhsil sistemini qiymətləndirmək.

Nəhayət, reytinq cəzalandırma deyil, mükafatlandırma sistemi kimi qurulur. Bu, o deməkdir ki, hər müsbət nəticə, məsələn, imtahanda yüksək qiymət və ya olimpiadalarda əldə edilmiş mükafatlar məktəbin reytinqini artırır. Bütün deyilənləri yekunlaşdıraraq, eyni zamanda "Ümumi təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu"na və "Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)"na əsaslanaraq, bu qənaətə gəlmək olar ki, məktəbin reytinq göstəricilərinə aşağıdakı amillər təsir edir:

• təşkilati-hüquqi təminat;
• metodik xidmətin təşkili;
• mövcud pedaqoji kadrların özünüinkişafının dəstəklənməsi və yeni, savadlı kadrların işə cəlb olunması;
• nizam-intizamın yaradılması və stabil saxlanması;
• təhsil proqramlarının yerinə yetirilməsinin yaxşılaşdırılması, şagird kollektivinin bilik, bacarıq və vərdişlərinin artırılmasına nail olunması;
• tədrisin təşkilinin müasir tələblər səviyyəsinə qaldırılması;
• şagirdlərin maraq və bacarıqlarına uyğun müsabiqə, olimpiada və yarışlarda iştirakının dəstəklənməsi;
• tərbiyə prosesinin təşkilində pedaqoji kollektivin gücündən istifadə olunması;
• valideynlərlə əlaqələrin gücləndirilmisi, onların idarəetmədə iştirakının təmin olunması;
• maddi-texniki bazadan, təhsil resurslarından səmərəli istifadə edilməsi;
• tibbi-sosial şəraitə diqqətin artırılması.

Reytinq cədvəlinin indikatorları

Ümumtəhsil məktəblərinin idarə edilməsində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan yeni mexanizmlərin tətbiqi məqsədəuyğundur. Hər məktəb tədris ilinin sonunda hesabat hazırlayaraq, yerli idarəetmə orqanlarına təqdim edir. Bu hesabatlar müqayisəli şəkildə təhlil edilir və müvafiq reytinq cədvəli hazırlanır. Reytinq cədvəli tərtib edilərkən hansı indikatorlara əsaslanmaq lazımdır?

Məktəbin ümumi göstəriciləri:

• nailiyyətlərin və təhsil imkanlarının qarşılıqlı dəyərləndirilməsi;
• irəliləyişlərin, qiymətləndirmələrin koordinasiya səviyyəsi;
• tədris vəsaitlərinin və vasitələrinin keyfiyyəti;
• adambaşına düşən maliyyə xərcləri;
• tədris proqramları (kurikulumlar);
• rəsmi dəyərləndirmə meyarları;

• ictimai rəy;
• məktəbin təşkilati-hüquqi bazasının təminatı;
• metodik xidmətin təşkili;
• tədris prosesinin modernləşdirilməsi;
• valideyn-məktəb əlaqələrinin gücləndirilməsi;
• vətəndaş məmnunluğunun yaradılması;
• maddi-texniki bazanın və təhsil resurslarının zənginləşdirilməsi;
• tibbi və sosial şəraitə diqqətin artırılması;
• məktəbin qrant layihələrdə iştirakı.

Təhsilalanların göstəriciləri:

• təlim resurslarının şagirdlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması;
• dövlət standartlarına nail olmaq üçün şəraitin yaradılması;
• şagirdin liderlik göstəriciləri;
• nizam-intizamın qorunub saxlanması;
• şagirdin fənn müsabiqələrində uğurları;
• məktəbin olimpiada qalibləri;
• idman yarışlarının qalibləri;
• şagirdin fədakarlığı;
• respublika fənn olimpiadalarında iştirak;
• beynəlxalq fənn olimpiadalarında iştirak;
• buraxılış imtahanlarının nəticələri;
• qızıl və gümüş medallar;
• fərqlənmə attestatları;
• mükafatlar;
• bakalavr səviyyəsi üzrə qəbul göstəriciləri;
• subbakalavr səviyyəsi üzrə qəbul göstəriciləri;

Təhsilverənlərin göstəriciləri:

• müəllimin peşəkarlıq səviyyəsi;
• məzmunun mənimsədilməsi;
• təlim üçün ayrılmış vaxtın standartlara uyğunluğu;
• pedaqoji mühazirələrdə iştirak;
• pedaqoji kadrların özünüinkişafı;
• resurslardan səmərəli istifadə;
• qrant layihələrdə iştirak;
• pedaqoji mühazirələrdə iştirak;
• müəllimin intellektual fəaliyyəti;
• müəllimin işinin keyfiyyət faizi;
• elmi məqalələrin nəşri;
• beynəlxalq və respublika elmi-pedaqoji konfranslarında, seminarlarda iştirak;
• metodik vəsaitlərin hazırlanmasında iştirak;

• dərsliklərin hazırlanmasında iştirak;
• metodik tövsiyə müəllifi olması;
• bədii və elmi yaradıcılıq nailiyyətləri;
• müəllimin şagirdlərinin uğurları;

Məktəbin reytinqinin formalaşmasına təsir edən amillər:

• məktəbin məzunlarının tanınmış şəxsiyyət olmaları;
• məzunların xeyriyyəçi olmaları;
• məzunların arasında Azərbaycanın milli qəhrəmanlarının, şəhidlərin olması;
• məzunların vətənin bütövlüyü uğrunda gedən müharibədə iştirakı;
• məzunların bədii və elmi yaradıcılıq sahəsində tanınmaları;
• məzunların peşəkar sənət adamı olmaları;
• pedaqoji kollektivin üzvlərinin uğurları;
• məktəbin ictimaiyyət arasında nüfuzu.

Məktəbin reytinq sisteminin idarəolunması zamanı məktəbin ümumi göstəriciləri, şagird kollektivinin uğurları, pedqoji kollektivin fəaliyyəti, məktəb məzunlarının məktəbdən sonrakı fəaliyyəti, məktəbin maddi-texniki bazası nəzərə alınmalıdır. İstər mərkəzdəki məktəblər, istər regionlarda rayon mərkəzindən uzaqda yerləşən məktəblər üçün eyni reytinq cədvəli tərtib olunur. Beləliklə də respublikanın bütün ümumtəhsil məktəblərinin hamısı eyni indikatorlar əsasında, eyni reytinq meyarları ilə qiymətləndirilir. Ümumrespiblika səviyyəsində bütün vətəndaşlara bərabər imkanlar əsasında təhsil verilməsi prinsipinə istinad etməklə dövlət məktəblərinin müasir tələblərə cavab verməsini təmin etmək dövlət siyasətinin əsas hədəflərindəndir.

Layihə

ÜMUMTƏHSİLMƏKTƏBLƏRİNİN REYTİNQİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ QAYDALARI

1. Ümumi müddəalar

1.1. Ümumtəhsil məktəblərinin reytinqinin müəyyən edilməsi Qaydaları (bundan sonra "Qayda"), "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa, "Ümumi təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu" na və "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"na uyğun hazırlanmışdır. Bu "Qaydalar"məktəblərdə reytinqin müəyyənləşdirilməsi məqsədi daşıyır və sistemdaxili istifadə üçün nəzərdə tutulmuşdur.

1.2. Ümumtəhsil məktəblərinin reytinqi öz fəaliyyətində əldə etdikləri nəticələrin rəqəmlə ifadəsidir.

1.3. Ümumtəhsil məktəblərinin reytinqi aşağıda qeyd olunan 5 istiqamət üzrə müəyyən olunmuş göstəricilər əsasında hazırlanır.

• məktəb işinin təşkili və hüquqi təminatı;
• məktəbdə təhsilalanların göstəriciləri;

• məktəbdə təhsilverənlərin göstəriciləri;
• təlimdənkənar işlərin təşkili;
• metodik və elmi-praktik işlər.

1.4. Bu Qayda tabeliyindən, mülkiyyət növündən, təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bütün ümumi təhsil məktəblərinə aid etmək üçün metod kimi istifadə olunmalıdır.

1.5. Reytinq təhsil müəssisəsinin illik fəaliyyətinin yekununa əsasən müəyyən edilir.

1.6. Bu Qaydaya uyğun olaraq hazırlanmış reytinqin nəticələri reklam məqsədilə istifadə edilə bilər.

2. Tətbiq sahəsi

2.1. Bu Qaydaya əsasən müəyyən edilmiş reytinq "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa və "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"na uyğun hazırlanmışdır və nəzərdə tutulan fəaliyyət dairəsini əhatə edir.

2.2. Qayda Azərbaycan Respublikası ərazisində ümumitəhsil məktəblərinin göstəricilərinə tətbiq edilir.

2.3. Reytinq cədvəlləri məktəbin bütün fəaliyyət istiqaməti üzrə ayrıca tərtib edilir.

2.4. Reytinqin hesablanması üçün meyarların hazırlanmasında fəaliyyət istiqamətləri üzrə göstəricilərdən istifadə edilir.

3. Reytinqin hesablanması metodikası aşağıdakı düsturlardan istifadə yolu ilə aparılır:

3.1. R – məktəbin ümumi reytinqi;
İ1, İ2, İ3, İ4, İ5 – istiqamətlər;
g1, g2, g3, g4,... gn – göstəricilər;
Q1, Q2, Q3, Q4, Q5, – ayrılıqda istiqamətlərin qiymətləndirilməsi;
HŞ – haqlı şikayətlər.

Ümumtəhsil məktəblərində reytinqin müəyyənləşdirilməsi düsturu:

$$İ1 = (g1 + g2 + g3 + g4 + \ldots\ldots gn)$$

$$R = (İ1 + İ2 + İ3 + İ4 + İ5) - HŞ$$

3.2. Göstəricilərin faizləri 5 ballıq şkala üzrə aşağıdakı kimi ifadə olunur:
$1\% \leq Q \leq 20\%$ - olarsa, "1" bal;
$21\% \leq Q \leq 40\%$ - olarsa, "2" bal;
$41\% \leq Q \leq 60\%$ - olarsa, "3" bal;
$61\% \leq Q \leq 80\%$ - olarsa, "4" bal;
$81\% \leq Q \leq 100\%$ - olarsa, "5" bal.

4. Xüsusi müddəalar

4.1. Ümumtəhsil məktəblərindən edilən hər bir haqlı şikayətə görə və məktəbin reytinqinin aşağı enməsinə təsir edən amillər olduqda reytinqdən 5 bal azaldılır.

4.2. Məktəb məzunlarının:

- hərbi xidmətdən yayınma halları;
- tüfeyli həyat tərzi;
- cinayətkar işlərdə adının hallanması;
- zərərli vərdişlərə aludəçiliyi reytinqin aşağı enməsinə təsir edən amillərdir.

5. Ümumtəhsil məktəblərinin reytinqini təyin etmək üçün aşağıdakı cədvəllərdən istifadə olunur:

1. Məktəb işinin təşkili və hüquqi təminatı

Sıra №	Göstəricinin adı (g)	Bal	Qiymət (faizlə)
1.1.	İşin təşkili	1	
1.2.	Proqnozlaşdırma	2	
1.3.	Strateji plan	1	
1.4.	İllik fəaliyyət planı	1	
1.5.	Cari plan	1	
1.6.	Koordinasiya	2	
1.7.	Nəzarətin təşkili	1	
1.8.	Normativ-hüquqi sənədləşmə	1	
1.9.	Psixoloji xidmət	1	
1.10.	Maddi-texniki bazanın vəziyyəti	1	
1.11.	İnnovasiyalar	2	
1.12.	Məktəbin keyfiyyət faizi	2	
1.13.	Məktəbin qrant layihələrdə iştirakı	2	
	Yekun	18	

2. Məktəbdə təhsilalanların göstəriciləri

Sıra №	Göstəricinin adı (g)	Bal	Qiymət (faizlə)
	Məktəbdaxili:		
2.1.	bədii yaradıcılıq müsabiqələrində iştirak	1	
2 .2.	təsviri incəsənət müsabiqələrində iştirak	1	
2.3.	idman yarışlarında iştirak	1	
2.4.	bilik yarışlarında iştirak	1	
2.5.	olimpiadalarda iştirak	1	
2.6.	milli bayramların və tədbirlərin təşkilində iştirak	1	
2.7.	esse disbutlarında iştirak	1	

	Rayon (şəhər) üzrə	
2.8	bədii yaradıcılıq müsabiqələrində iştirak	1
2.9.	təsviri incəsənət müsabiqələrində iştirak	1
2.10.	idman yarışlarında iştirak	1
2.11.	bilik yarışlarında iştirak	1
2.12.	olimpiadalarda iştirak	1
2.13.	milli bayramların və tədbirlərin təşkilində iştirak	1
2.14.	esse disbutlarında iştirak	1
	Respublika üzrə:	
2.15.	bədii yaradıcılıq müsabiqələrində iştirak	2
2.16.	təsviri incəsənət müsabiqələrində iştirak	2
2.17.	idman yarışlarında iştirak	2
2.18.	bilik yarışlarında iştirak	2
2.19.	olimpiadalarda iştirak	2
2.20.	milli bayramların və tədbirlərin təşkilində iştirak	1
2.21.	esse disbutlarında iştirak	1
2.22.	Telekanallarda keçirilən müqsabiqələrdə iştirak	1
	Beynəlxalq:	
2.23.	bilik yarışlarında iştirak	2
2.24.	olimpiadalarda iştirak	2
2.25.	idman yarışlarında iştirak	2
2.26.	incəsənət müsabiqələrində iştirak	2
	Yekun	35

3. Məktəbdə təhsilverənlərin göstəriciləri

Sıra №	Göstəricinin adı (g)	Bal	Qiymət (faizlə)
2.1.	Müəllimin keyfiyyət faizi	1	
2 .2.	Layihələrdə iştirak	1	
2.3.	Respublika elmi-praktik konfrans və seminarlarda iştirakı	1	
2.4.	Beynəlxalq elmi-praktik konfrans və seminarlarda iştirakı	2	
2.5.	Mətbuatda iştirak	1	
2.6.	Dərs vəsaitlərinin hazırlanmasında iştirak	2	
2.7.	Dərs vəsaitlərinin müəllifi	2	
2.8	Dərslik müəllifi	3	
2.9.	Qrant müsabiqələrində iştirak	2	
2.10.	Pedaqoji mühazirələrdə iştirak	1	
2.11.	Qabaqcıl təcrübənin yayılması	1	
	Yekun	17	

4. Təlimdənkənar işlərin təşkili

Sıra №	Göstəricinin adı (g)	Bal	Qiymət (faizlə)
4.1.	Pedaqoji Şura	1	
4.2.	Məktəb Şurası	1	
4.3.	Məktəb icması	1	
4.4.	Digər ictimai qurumlar	1	
4.5.	İctimai rəy	1	
4.6.	Məzun şəbəkəsi	1	
4.7.	Sosial tədbirlər	1	
4.8.	Uşaq inkişaf mərkəzləri ilə əlaqələr	1	
4.9.	Xoşməramlı rəqabət	1	
4.10.	Dövlət bayramlarının qeyd olunması	1	
4.11.	Şagird özünüidarəetmə tədbirləri	1	
	Yekun	11	

5. Metodiki və elmi-praktiki işlər

Sıra №	Göstəricinin adı (g)	Bal	Qiymət (faizlə)
5.1.	Müəllimlərin peşəkarlıq səviyyəsi	1	
5.2.	Pedaqoji kadrların özünüinkişafı	1	
5.3.	Elmi məqalələrin nəşri	1	
5.4.	Elmi-pedaqoji konfranslarda iştirak	1	
5.5.	Metodiki vəsaitlərin hazırlanmasında iştirak	1	
5.6.	Dərsliklərin hazırlanmasında iştirak	2	
5.7.	Metodiki tövsiyələrdə müəllif	2	
5.8.	"Pedaqoji mühazirələr" müsabiqələrində iştirak	1	
5.9.	"Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə layihələr" müsabiqələrində iştirak	1	
5.10.	Fənlər üzrə qabaqcıl təcrübələrin yayılması	2	
5.11.	Tədrisin səmərəli və optimal planlaşdırılmasında iştirak	2	
5.12.	Fənnlər üzrə keyfiyyət göstəriciləri	2	
5.13.	İcimaiyyət arasında nüfuz	2	
	Yekun	19	

$$R = (İ1 + İ2 + İ3 + İ4 + İ5) - HŞ$$

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, məktəblərin reytinqini müəyyən edərkən nailiyyətlər müqayisəli şəkildə tədqiq olunur [Baharlı M., Quliyev A. Dünya təhsil sistemi. Bakı, 2002]. İnformasiya texnologiyaları və elektron tədris resursları bu modeldən geniş istifadə olunduğunu sübut edir. Fikrimizcə, bütün ümumtəhsil məktəbləri bu modelə transformasiya olunarsa, təhsilin keyfiyyətinin yüksələn dinamika ilə inkişafını izləmək olar. Belə olan halda təhsil sistemində korrupsiyanın və digər neqativ halların aradan qaldırılmasına nail olmaq mümkündür. Növbəti tədris ilində məktəb öz fəaliyyət istiqamətlərini faktlar əsasında, müvafiq formalara uyğun planlaşdıra bilər.

Yeni tədris ilinin proqnozları, fəaliyyət planları, məqsədləri, hədəfləri, istiqamətləri cari ilin hesabatları əsasında müəyyənləşdirilir. Bu zaman məktəbin reytinqinə, milli-mənəvi dəyərlərimizə, vətənpərvərlik və vətəndaşlıq mövqeyinə xüsusi diqqət yetirilir. Məktəblərdə keyfiyyətə nəzərətin reytinqə hesablanmış metodikanın tətbiqi ilə aparılmasına üstünlük verilir.

Nəticə / *Conclusion*

Qabaqcıl dünya təcrübəsinə və aparılan tədqiqatlara əsaslanaraq, ölkə təhsilində, ümumtəhsil pilləsində reytinq sisteminin təkmilləşdirilməsi sayəsində alınan nəticələr aşağıdakılardır:

1. Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi sənədlərinə əsasən, ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sistemi təkmilləşdirilərək, müvafiq model əldə edilmişdir.
2. Yaradılmış model reytinq sistemində yeni mexanizmlər, onların nəzəri və praktik məsələlərinin tətbiqi yolları, sistemli yanasma istiqamətləri formalaşdırılır.
3. Ümumtəhsil məktəbinin reytinqinə təsir edən mənfi amillər müəyyənləşdirilir və onların sistemin formalaşdırılmasına təsiri məhdudlaşdırılır.
4. Yeni reytinq cədvəlini formalaşdıran indikatorlar müəyyən edilir və onların tətbiq olunmasına şərait yaradılır.

Məqalədə ümumtəhsil məktəblərinin reytinq sisteminin qaydaları və tətbiqi yolları layihə kimi təqdim olunur.

Ədəbiyyat / *Reference*

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. (2013). "Azərbaycan müəllimi". 25 oktyabr, s. 2.
2. Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin konsepsiyası (Milli Kurikulumu). (2008). "Kurikulum", №1.
3. Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivləri üzrə Strateji Yol Xəritəsi.
4. Baharlı M., Quliyev A. (2002). Dünya təhsil sistemi. Bakı.

5. Əhmədov H.M., Bayramov H.B., Həsənov A.V., Məhərrəmov Ə.M. (2001). İdarəetmənin pedaqogikası və psixologiyası. Bakı.
6. Əlizadə Ə., Rüstəmov F., Quliyeva K. (2000). Müəllim peşəsinin professioqramı, (Pedaqoji tədqiqatlar). Bakı.
7. Əhmədov N. (1984). Məktəb işinin planlaşdırılması. Bakı.
8. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
9. "Təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin dövlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğunluğunu müəyyənləşdirən meyarlar" (Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 26 aprel 2011-ci il tarixli, 656 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir).
10. "Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)" (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il, 3 iyun tarixli, 103 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir).
11. "Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. (2019). "Azərbaycan müəllimi", 31 may, №20.
12. https://aztehsil.com/news/7563-olimpiadaların-qzl-qaydalar-beynəlxalq-uurun-rtlri.html
13. http://news.unec.edu.az/tags/reyting
14. https://tickets.az/avia/rating/fancybox_popup/rules